

Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (treće vijeće)

24. listopada 2018.*

„Zahtjev za prethodnu odluku – Područje slobode, sigurnosti i pravde – Sudska nadležnost u građanskim i trgovačkim stvarima – Uredba (EZ) br. 44/2001 – Članak 23. – Klausula o prenošenju nadležnosti koja se nalazi u ugovoru o distribuciji – Distributerova tužba za naknadu štete koja se temelji na dobavljačevoj povredi članka 102. UFEU-a”

U predmetu C-595/17,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Cour de cassation (Kasacijski sud, Francuska), odlukom od 11. listopada 2017., koju je Sud zaprimio 16. listopada 2017., u postupku

Apple Sales International,

Apple Inc.,

Apple retail France EURL

protiv

MJA, u svojstvu stečajnog upravitelja društva eBizcuss.com,

SUD (treće vijeće),

u sastavu: M. Vilaras, predsjednik četvrtog vijeća, u svojstvu predsjednika trećeg vijeća, J. Malenovský, L. Bay Larsen, M. Safjan (izvjestitelj) i D. Šváby, suci,

nezavisni odvjetnik: N. Wahl,

tajnik: A. Calot Escobar,

uzimajući u obzir pisani postupak,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

- za Apple Sales International, Apple Inc. i Apple retail France EURL, F. Molinié, J.-C. Jaïs i C. Cavicchioli, *avocats*,
- za MJA, u svojstvu stečajnog upravitelja društva eBizcuss.com, J.-M. Thouvenin i L. Vidal, *avocats*,
- za francusku vladu, E. Armoët, E. de Moustier i D. Colas, u svojstvu agenata,

* Jezik postupka: francuski

– za Europsku komisiju, M. Wilderspin, G. Meeßen i M. Heller, u svojstvu agenata,
saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 5. srpnja 2018.,
donosi sljedeću

Presudu

- 1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 23. Uredbe Vijeća (EZ) br. 44/2001 od 22. prosinca 2000. o [sudskoj] nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (SL 2001., L 12, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 3., str. 30.).
- 2 Zahtjev je upućen u okviru spora između društava Apple Sales International, Apple Inc. i Apple retail France EURL, s jedne strane, i MJA-a, u svojstvu stečajnog upravitelja društva eBizcuss.com (u daljnjem tekstu: eBizcuss), s druge strane, u vezi s tužbom za naknadu štete koju je potonje društvo podnijelo zbog povrede članka 102. UFEU-a.

Pravni okvir

Pravo Unije

- 3 U uvodnim izjavama 2., 11. i 14. Uredbe br. 44/2001 navedeno je sljedeće:
 - „(2) Određene razlike između nacionalnih pravila koja reguliraju nadležnost i priznavanje presuda, onemogućavaju nesmetano funkcioniranje unutarnjeg tržišta. Nužno je da države članice koje ova Uredba obvezuje usvoje propise za ujedinjavanje pravila o sukobu nadležnosti u građanskim i trgovačkim stvarima te za pojednostavljivanje formalnosti s ciljem brzog i jednostavnog priznavanja i izvršenja sudskih odluka.
- [...]
- (11) Propisi o nadležnosti moraju biti izuzetno predvidljivi i utemeljeni na načelu da se nadležnost uglavnom utvrđuje prema domicilu tuženika, pri čemu takva nadležnost mora uvijek postojati, osim u nekim točno određenim slučajevima, u kojima je zbog predmeta spora ili autonomije stranaka opravdana neka druga poveznica. Domicil pravne osobe mora biti autonomno utvrđen kako bi zajednička pravila bila transparentnija i kako bi se izbjegli sukobi nadležnosti.
- [...]
- (14) Autonomija stranaka ugovora koji se ne odnosi na osiguranje, potrošnju ili zapošljavanje, ako je dopuštena samo ograničena autonomija za određivanje nadležnosti sudova, mora se poštovati, ali uz poštovanje isključivih nadležnosti utvrđenih ovom Uredbom.”

- 4 Članak 23. Uredbe br. 44/2001, koji se nalazi u odjeljku 7. poglavlja II. te uredbe, pod naslovom „Ugovorena nadležnost”, u stavku 1. propisuje:

„Ako se stranke, od kojih jedna ili više njih ima domicil u državi članici, sporazume da će sud ili sudovi države članice biti nadležni za sporove koji nastanu ili su nastali u vezi s određenim pravnim odnosom, nadležan će biti taj sud ili ti sudovi. Takva nadležnost je isključiva, osim ako su stranke postigle drugačiji sporazum. Takav sporazum o prenošenju nadležnosti postiže se:

- (a) u pisanom obliku, ili se potvrđuje u pisanom obliku; ili
- (b) u obliku koji je u skladu s praksom uvriježenom među strankama; ili
- (c) u međunarodnoj trgovini u obliku koji je u skladu s običajima koji su strankama poznati ili bi im morali biti poznati, a opće su poznati u međunarodnoj trgovini i redovito ih poštuju stranke ugovora iste vrste u okviru trgovine o kojoj je riječ.”

Francusko pravo

- 5 Na dan kada su se dogodile činjenice u glavnom postupku, članak 1382. Građanskog zakonika propisivao je:

„Svaka radnja neke osobe kojom je drugome uzrokovana šteta obvezuje onoga tko je kriv za njezin nastanak da je nadoknadi.”

- 6 Članak L 420-1 Coda de commerce (Trgovački zakonik) predviđa:

„Usklađena djelovanja, dogovori, izričiti ili prešutni zabranjeni sporazumi ili koalicije koji imaju za cilj ili koji mogu imati kao učinak sprečavanje, ograničavanje ili narušavanje tržišnog natjecanja na tržištu zabranjeni su, čak i ako je do njih došlo neposredno ili posredno putem društva iz grupe sa sjedištem izvan Francuske, osobito ako se njima:

1. drugim poduzetnicima ograničava pristup tržištu ili slobodno tržišno natjecanje;
2. sprječava slobodno utvrđivanje cijena na tržištu umjetnim poticanjem njihova rasta ili smanjenja;
3. ograničava ili nadzire proizvodnja, tržišni plasman, ulaganja ili tehnički napredak;
4. izvršava podjela tržišta ili izvora nabave.”

- 7 Članak L 420-2 Trgovačkog zakonika glasi kako slijedi:

„U okolnostima predviđenima u članku L 420-1 poduzetniku ili skupini poduzetnika zabranjeno je zlorabiti vladajući položaj na unutarnjem tržištu ili njegovu bitnom dijelu. Te zloporabe mogu se sastojati osobito od odbijanja prodaje, vezanih prodaja ili diskriminatornih uvjeta prodaje kao i prekida uspostavljenih poslovnih odnosa samo zato što se partner odbija podvrgnuti neopravdanim poslovnim uvjetima.

Osim toga, poduzetniku ili skupini poduzetnika zabranjeno je zlorabiti stanje ekonomske ovisnosti u kojem se u odnosu na njega nalazi poduzetnik klijent ili dobavljač jer to može utjecati na funkcioniranje ili strukturu tržišnog natjecanja. Te zloporabe mogu se osobito sastojati od odbijanja prodaje, vezanih prodaja, diskriminatorne prakse iz točke I. članka L 442-6 ili ugovora o uvrštavanju proizvoda u asortiman.”

Glavni postupak i prethodna pitanja

- 8 Apple Sales International, društvo osnovano prema irskom pravu, 10. listopada 2002. sklopilo je s društvom eBizzuss ugovor kojim je potonjem društvu priznato svojstvo ovlaštenog preprodavatelja proizvoda marke Apple. Taj ugovor, kojim se društvo eBizzuss obvezalo gotovo isključivo distribuirati proizvode svojeg suugovaratelja, sadržavao je klauzulu o prenošenju nadležnosti u korist irskih sudova.
- 9 Ta je klauzula, sastavljena na engleskom jeziku, u posljednjoj verziji ugovora o distribuciji od 20. prosinca 2005. glasila kako slijedi:

„This Agreement and the corresponding relationship between the parties shall be governed by and construed in accordance with the laws of the Republic of Ireland and the parties shall submit to the jurisdiction of the courts of the Republic of Ireland. Apple [Sales International] reserves the right to institute proceedings against Reseller in the courts having jurisdiction in the place where Reseller has its seat or in any jurisdiction where a harm to Apple [Sales International] is occurring.”
- 10 Stranke u glavnom postupku ne slažu se oko točnog prijevoda na francuski jezik teksta „and the corresponding relationship”, koji prevode i kao „i odgovarajući odnos” (prijevod eBizzussa) i kao „odnosi koji iz njega proizlaze” (prijevod Apple Sales Internationala).
- 11 Unatoč toj razlici, klauzula se može prevesti na sljedeći način:

„Ovaj ugovor i odgovarajući odnos između stranaka (prijevod eBizzussa)/i odnosi između stranaka koji iz njega proizlaze (prijevod Apple Sales Internationala) bit će uređeni i tumačit će se u skladu s pravom Irske te se stranke podvrgavaju nadležnosti sudova Irske. Apple [Sales International] pridržava pravo pokrenuti postupke protiv preprodavatelja pred sudovima na čijem se području nalazi preprodavateljevo sjedište ili u bilo kojoj zemlji u kojoj Apple [Sales International] pretrpi štetu.”
- 12 Tijekom travnja 2012. društvo eBizzuss tribunalu de commerce de Paris (Trgovački sud u Parizu, Francuska) podnijelo je tužbu za naknadu štete protiv Apple Sales Internationala, Applea Inc., društva osnovanog prema američkom pravu, i Applea Retail France, društva osnovanog prema francuskom pravu zbog radnji nepoštenog tržišnog natjecanja i zlorabe vladajućeg položaja na temelju članka 1382. Građanskog zakonika, članka L 420-2 Trgovačkog zakonika i članka 102. UFEU-a.
- 13 Presudom od 26. rujna 2013. taj je sud prihvatio prigovor nenadležnosti koji je istaknuo Apple Sales International zato što je klauzula o prenošenju nadležnosti u korist irskih sudova bila sadržana u ugovoru koji je to društvo vezivao uz društvo eBizzuss.
- 14 Presudom od 8. travnja 2014. cour d’appel de Paris (Žalbeni sud u Parizu, Francuska) odbio je prigovor koji je društvo eBizzuss podnijelo protiv te presude.
- 15 Presudom od 7. listopada 2015. Cour de cassation (Kasacijski sud, Francuska) ukinuo je tu presudu zato što je cour d’appel de Paris (Žalbeni sud u Parizu) povrijedio članak 23. Uredbe br. 44/2001, kako ga je Sud protumačio u presudi od 21. svibnja 2015., CDC Hydrogen Peroxide (C-352/13, EU:C:2015:335), uzevši u obzir klauzulu o prenošenju nadležnosti sadržanu u ugovoru koji je društvo eBizzuss vezivao uz društvo Apple Sales International, iako se ona nije odnosila na sporove o odgovornosti zbog povrede prava tržišnog natjecanja.
- 16 Cour d’appel de Versailles (Žalbeni sud u Versaillesu, Francuska) presudom od 25. listopada 2016., donesenom nakon što mu je Cour de cassation (Kasacijski sud) vratio predmet na ponovno odlučivanje, prihvatio je prigovor društva eBizzuss te je predmet vratio tribunalu de commerce de Paris (Trgovački sud u Parizu) na ponovno odlučivanje.

- 17 Protiv te su presude društva Apple Sales International, Apple Inc. i Apple Retail France podnijela žalbu sudu koji je uputio zahtjev tvrdeći u biti da zato što samostalna tužba u smislu prava tržišnog natjecanja potječe iz ugovornog odnosa, valja uzeti u obzir klauzulu o izboru suda iako se ona izričito ne odnosi na takvu tužbu i iako nacionalno ili europsko tijelo nije prethodno utvrdilo nikakvu povredu prava tržišnog natjecanja.
- 18 Sud koji je uputio zahtjev navodi da je u međuvremenu saznao za presudu Supremo Tribunala de Justiça (Vrhovni sud, Portugal) od 16. veljače 2016., Interlog i Taboada/Apple. Ona se također ticala društva Apple Sales International i slične klauzule o prenošenju nadležnosti koja je sastavljena na općenit način. Supremo Tribunal de Justiça (Vrhovni sud) presudio je da se ta klauzula primjenjuje na stranke u sporu u vezi s istom tvrdnjom o zlouporabi vladajućeg položaja u pogledu prava Unije, sljedom čega je zaključio da portugalski sudovi nisu nadležni.
- 19 U tim je uvjetima Cour de cassation (Kasacijski sud) odlučio prekinuti postupak i postaviti Sudu sljedeća prethodna pitanja:
1. Treba li članak 23. Uredbe br. 44/2001 tumačiti na način da se njime omogućuje nacionalnom sudu, kojem je distributer podnio tužbu za naknadu štete protiv svojeg dobavljača na temelju članka 102. UFEU-a, da primijeni klauzulu o prenošenju nadležnosti predviđenu ugovorom koji obvezuje stranke?
 2. U slučaju potvrdnog odgovora na prvo pitanje, treba li članak 23. Uredbe br. 44/2001 tumačiti na način da se njime omogućuje nacionalnom sudu, kojem je distributer podnio tužbu za naknadu štete protiv svojeg dobavljača na temelju članka 102. UFEU-a, da primijeni klauzulu o prenošenju nadležnosti iz ugovora koji obvezuje stranke i u slučaju kad se u navedenoj klauzuli izričito ne navode sporovi koji se odnose na odgovornost zbog povrede prava tržišnog natjecanja?
 3. Treba li članak 23. Uredbe br. 44/2001 tumačiti na način da se njime omogućuje nacionalnom sudu, kojem je distributer podnio tužbu za naknadu štete protiv svojeg dobavljača na temelju članka 102. UFEU-a, da ne primijeni klauzulu o prenošenju nadležnosti predviđenu ugovorom koji obvezuje stranke u slučaju kad nacionalno ili europsko tijelo nije utvrdilo nikakvu povredu prava tržišnog natjecanja?"

O prethodnim pitanjima

Prvo i drugo pitanje

- 20 Svojim prvim i drugim pitanjem, koja valja ispitati zajedno, sud koji je uputio zahtjev u biti želi saznati treba li članak 23. Uredbe br. 44/2001 tumačiti na način da se na tužbu za naknadu štete koju je distributer podnio protiv svojeg dobavljača na temelju članka 102. UFEU-a ne primjenjuje klauzula o prenošenju nadležnosti iz ugovora koji obvezuje stranke u kojoj se izričito ne navode sporovi koji se odnose na odgovornost zbog povrede prava tržišnog natjecanja.
- 21 U tom pogledu, treba podsjetiti da je u skladu s ustaljenom sudskom praksom Suda nacionalni sud pred kojim se poziva na klauzulu o prenošenju nadležnosti dužan tumačiti tu klauzulu kako bi utvrdio koji su sporovi obuhvaćeni njezinim područjem primjene (presuda od 21. svibnja 2015., CDC Hydrogen Peroxide, C-352/13, EU:C:2015:335, t. 67. i navedena sudska praksa).
- 22 Naime, klauzula o prenošenju nadležnosti može se odnositi samo na sporove koji su nastali ili će nastati u vezi s određenim pravnim odnosom, što ograničava doseg klauzule o prenošenju nadležnosti samo na sporove koji proizlaze iz pravnog odnosa u vezi s kojim je ta klauzula ugovorena. Cilj tog zahtjeva je izbjeći da jedna od stranaka bude zatečena dodjeljivanjem nadležnosti određenom sudu za

sve sporove koji proizlaze iz njezinih odnosa s drugom ugovornom stranom i potječu iz odnosa različitih od onog povodom kojeg je klauzula o prenošenju nadležnosti ugovorena (presuda od 21. svibnja 2015., CDC Hydrogen Peroxide, C-352/13, EU:C:2015:335, t. 68. i navedena sudska praksa).

- 23 U odnosu na taj cilj Sud je smatrao da klauzula koja na apstraktan način upućuje na sporove koji proizlaze iz ugovornih odnosa ne obuhvaća spor koji se odnosi na deliktnu odgovornost jedne od ugovornih strana do koje je navodno došlo zbog njezina sudjelovanja u zabranjenom sporazumu (presuda od 21. svibnja 2015., CDC Hydrogen Peroxide, C-352/13, EU:C:2015:335, t. 69.).
- 24 Budući da pogođeni poduzetnik u trenutku kada je pristao na tu klauzulu nije mogao razumno predvidjeti takav spor i da taj poduzetnik toga datuma nije imao saznanja o nezakonitom sporazumu u koji je bila uključena druga ugovorna strana, ne može se smatrati da je taj spor proizašao iz ugovornih odnosa (presuda od 21. svibnja 2015., CDC Hydrogen Peroxide, C-352/13, EU:C:2015:335, t. 70.).
- 25 Uzimajući u obzir ta razmatranja Sud je odlučio da članak 23. stavak 1. Uredbe br. 44/2001 omogućuje, u slučaju tužbi za naknadu štete zbog povrede članka 101. UFEU-a i članka 53. Sporazuma o Europskom gospodarskom prostoru od 2. svibnja 1992. (SL 1994., L 1, str. 3.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 11., svezak 106., str. 4.), da se u obzir uzmu klauzule o prenošenju nadležnosti sadržane u ugovorima o isporuci, pod uvjetom da one upućuju na sporove koji se odnose na odgovornost zbog povrede prava tržišnog natjecanja (presuda od 21. svibnja 2015., CDC Hydrogen Peroxide, C-352/13, EU:C:2015:335, t. 72.).
- 26 S obzirom na tu sudsku praksu, valja ispitati vrijede li to tumačenje članka 23. Uredbe br. 44/2001 i razlozi koji su navedeni u potporu tom tumačenju i u pogledu klauzule o prenošenju nadležnosti na koju se pozvalo u sporu o deliktnoj odgovornosti suugovaratelja zbog navodne povrede članka 102. UFEU-a.
- 27 Takav je slučaj kada navodno protutržišno postupanje nije povezano s ugovornim odnosom u okviru kojeg je ugovorena klauzula o prenošenju nadležnosti.
- 28 Međutim, iako protutržišno postupanje iz članka 101. UFEU-a, to jest zabranjeni sporazum, u pravilu nije izravno povezan s ugovornim odnosom između jednog člana tog zabranjenog sporazuma i treće osobe, na koji zabranjeni sporazum utječe, do protutržišnog postupanja iz članka 102. UFEU-a, to jest zlorabe vladajućeg položaja, može doći u ugovornim odnosima poduzetnika u vladajućem položaju i putem ugovornih uvjeta.
- 29 Valja stoga istaknuti da se, u okviru tužbe na temelju članka 102. UFEU-a, za uzimanje u obzir klauzule o prenošenju nadležnosti koja upućuje na ugovor i odgovarajući ugovorni odnos ili odnose koji iz njega proizlaze među strankama ne može smatrati da iznenađuje jednu od stranaka u smislu sudske prakse iz točke 22. ove presude.
- 30 S obzirom na sve prethodno navedeno, na prvo i drugo pitanje valja odgovoriti da članak 23. Uredbe br. 44/2001 treba tumačiti na način da primjena klauzule o prenošenju nadležnosti iz ugovora koji obvezuje stranke na tužbu za naknadu štete koju je distributer podnio protiv svojeg dobavljača na temelju članka 102. UFEU-a nije isključena samo zato što se u toj klauzuli izričito ne navode sporovi koji se odnose na odgovornost zbog povrede prava tržišnog natjecanja.

Treće pitanje

- 31 Svojim trećim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti želi saznati treba li članak 23. Uredbe br. 44/2001 tumačiti na način da primjena klauzule o prenošenju nadležnosti na tužbu za naknadu štete koju je distributer podnio protiv svojeg dobavljača na temelju članka 102. UFEU-a ovisi o tome je li nacionalno ili europsko tijelo prethodno utvrdilo povredu prava tržišnog natjecanja.
- 32 Na to pitanje valja odgovoriti niječno.
- 33 Naime, kao što je to nezavisni odvjetnik naveo u točki 83. svojeg mišljenja, to što tijelo nadležno za tržišno natjecanje prethodno jest ili nije utvrdilo povredu pravila tržišnog natjecanja jest aspekt koji uopće nije povezan s aspektima koji trebaju prevladati radi zaključka da se klauzula o prenošenju nadležnosti primjenjuje na tužbu za naknadu štete koja je navodno pretrpljena zbog povrede pravila tržišnog natjecanja.
- 34 U kontekstu članka 23. Uredbe br. 44/2001, razlikovanje s obzirom na to je li tijelo nadležno za tržišno natjecanje prethodno utvrdilo povredu pravila tržišnog natjecanja ili nije bilo bi također protivno cilju predvidivosti radi čijeg je ostvarenja ta odredba donesena.
- 35 Nadalje, u skladu s ustaljenom sudskom praksom Suda (vidjeti u tom smislu presudu od 13. srpnja 2006., Manfredi i dr., C-295/04 do C-298/04, EU:C:2006:461, t. 60. i navedenu sudsku praksu) i kao što je to navedeno u uvodnim izjavama 3., 12. i 13. Direktive 2014/104/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 26. studenoga 2014. o određenim pravilima kojima se uređuju postupci za naknadu štete prema nacionalnom pravu za kršenje odredaba prava tržišnog natjecanja država članica i Europske unije (SL 2014., L 349, str. 1.), člancima 101. i 102. UFEU-a proizvode se izravni učinci u odnosima između pojedinaca te se za dotične pojedince stvaraju prava i obveze čije poštovanje nacionalni sudovi moraju osigurati. Iz toga slijedi da je pravo svake osobe koja smatra da je oštećena povredom pravila tržišnog natjecanja da traži naknadu pretrpljene štete neovisno o tome je li tijelo nadležno za tržišno natjecanje prethodno utvrdilo takvu povredu.
- 36 S obzirom na prethodno navedeno, na treće pitanje valja odgovoriti da članak 23. Uredbe br. 44/2001 treba tumačiti na način da primjena klauzule o prenošenju nadležnosti na tužbu za naknadu štete koju je distributer podnio protiv svojeg dobavljača na temelju članka 102. UFEU-a ne ovisi o tome je li nacionalno ili europsko tijelo prethodno utvrdilo povredu prava tržišnog natjecanja.

Troškovi

- 37 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenog, Sud (treće vijeće) odlučuje:

- 1. Članak 23. Uredbe Vijeća (EZ) br. 44/2001 od 22. prosinca 2000. o [sudskoj] nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima treba tumačiti na način da primjena klauzule o prenošenju nadležnosti iz ugovora koji obvezuje stranke na tužbu za naknadu štete koju je distributer podnio protiv svojeg dobavljača na temelju članka 102. UFEU-a nije isključena samo zato što se u toj klauzuli izričito ne navode sporovi koji se odnose na odgovornost zbog povrede prava tržišnog natjecanja.**

2. **Članak 23. Uredbe br. 44/2001 treba tumačiti na način da primjena klauzule o prenošenju nadležnosti na tužbu za naknadu štete koju je distributer podnio protiv svojeg dobavljača na temelju članka 102. UFEU-a ne ovisi o tome je li nacionalno ili europsko tijelo prethodno utvrdilo povredu prava tržišnog natjecanja.**

Potpisi